

HUGO JENTSCH (1840-1916)

Wiek XIX to okres krystalizowania się i rozwoju archeologii jako nauki, czas przejścia od zbieractwa i kolekcjonerstwa do usystematyzowanej wiedzy. Przełom, który nastąpił w badaniach archeologicznych w różnych krajach, łączył się niewątpliwie z nową sytuacją polityczną, rewolucją przemysłową oraz wybitnym rozwojem nauk przyrodniczych i technicznych. Pojawiają się pierwsze prace naukowe poświęcone prahistorii¹, próby usystematyzowania dotychczasowej wiedzy archeologicznej (ustalenie systemu periodyzacyjnego sformułowane przez W. Simonsena, naukowo potwierdzone w 1836 r. przez

¹ M. in. J. Boucher de Crevecoeur de Perthes, *Antiquites celtiques et antediluviennes*, Paris 1849; autor, opierając się na własnych badaniach, wystąpił z tezą o istnieniu człowieka w dobie lodowcowej.

C. J. Thomsena), także pierwsze klasyfikacje zabytków². Owoce tej nauki miały już nie tylko zapełniać prywatne zbiory kolekcjonerów, ale być także opracowywane i upowszechniane szerokiemu ogółowi społeczeństwa, które poprzez naoczny kontakt z zabytkami miało zapoznawać się z historią. To więc także czas pojawienia się instytucji muzeum jako ośrodka bezpośredniej edukacji ludności. Chociaż pierwsze muzea istniały już w XVIII wieku, nie posiadały one jednak wyróżnionych działów archeologicznych. Rozwój archeologii miał także niemałe znaczenie w rozwoju świadomości narodowej narodów uciskanych i małych społeczności regionów historycznych.

Wiek XIX to także czas działalności wielkich archeologów, bez pasji których niemożliwe byłyby tak wielkie odkrycia drugiej połowy tego stulecia. Badacze ci, wielcy entuzjaści starożytności, poświęcali nie tylko czas, ale często własne pieniądze na badania mające przybliżyć przeszłość społeczeństwu. To dzięki ludziom pokroju R. Virchowa, H. Schliemanna, J. Dobrowskiego itp. możliwy był tak wielki postęp w wiedzy o starożytności. Ludzie ci często, opierając się tylko na swojej intuicji badawczej, prowadzili badania naukowe, wytyczając nowe ścieżki w rozwoju archeologii.

Archeolodzy skupieni w towarzystwach naukowych zajmowali się upowszechnianiem i udostępnianiem historii szerszemu gronu odbiorców. Inspiratorem powstania jednego z nich — Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte (Towarzystwo Antropologii, Etnologii i Prahistorii) — był Rudolf Virchow (ur. 13 października 1821 r., zm. 5 września 1902 r.), niemiecki lekarz i patolog. Rudolf Virchow był znaczącą osobistością niemieckiej nauki końca XIX wieku, m. in. założycielem katedry anatomii patologicznej na uniwersytecie berlińskim, pasjonatem archeologii. Swe badania w tym względzie skoncentrował głównie na łużyckiej³ ceramice guzowej, grodziskach kultury łużyckiej w ówczesnych Niemczech Wschodnich, popielnicach twarzowych kultury pomorskiej, wczesnośredniowiecznej słowiańskiej ceramice grodziskowej⁴. Łużycki aspekt jego działalności zainteresował młodego nauczyciela Hugona Jentscha i skłonił go do wstąpienia w szeregi towarzystwa, by w jego ramach rozwijać swoje zainteresowania.

Hugo Jentsch urodził się 20 października 1840 roku w Luckau jako syn kaznodziei. Po ukończeniu gimnazjum w 1859 roku studiował w Berlinie w Studium der alten Sprachen. W 1868 roku, po ukończeniu studiów, odbywał roczny staż nauczycielski w gimnazjum w Kostrzynie, a następnie pracował

² Jak ta dokonana w zbiorach kopenhaskiego Muzeum Narodowego w latach 1818-1820 przez muzeologa C. J. Thomsena (1788-1865). W. H e n s e l, *Archeologia żywa*, Warszawa 1983, s. 50.

³ Virchow był także twórcą nazwy dla tej kultury. M. G e d l, *Kultura łużycka*, Kraków 1975, s. 9-13.

⁴ J. F i l i p, *Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas*, Prag 1966, s. 1593.

jako wykładowca w gimnazjum w Gubinie, kierując biblioteką nauczycielską⁵. Już od 1876 roku Jentsch był członkiem Berlińskiego Towarzystwa Antropologii, Etnologii i Prahistorii, pisywał artykuły o nowych znaleziskach z okolic Gubina, zamieszczane w biuletynie tego towarzystwa⁶. Jentsch dokonał także na łamach „Zeitschrift für Ethnologie” podsumowania znalezisk archeologicznych z terenu Dolnych Łużyc⁷, szybko także został członkiem Oberlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte (Górnolużyckie Towarzystwo Antropologii i Prahistorii), co zaowocowało serią artykułów poświęconych prahistorii Górnych Łużyc w biuletynie tego towarzystwa⁸.

W 1877 roku w Coschen odkopano groby, z których zabytki K. Gander, podopieczny Jentscha, przekazał gimnazjum gubińskiemu, w którego zbiorach znajdowało się już około pięćdziesięciu naczyń z różnych okresów pradziejów. Były one najprawdopodobniej impulsem, który zaciekał młodego nauczyciela i spowodował chęć powiększenia tej kolekcji. Badania Jentscha zainteresowały R. Virchowa, który wspierał swego podopiecznego, a w 1877 roku przybył do Gubina i Coschen z wizytacją badanego przez niego stanowiska⁹. Za poparciem Virchowa do 1884 roku Jentsch prowadził z ramienia berlińskiego towarzystwa badania archeologiczne na terenie Dolnych Łużyc. Miały one duże znaczenie dla poznania przeszłości tego regionu i zaowocowały wydaniem przez niego w 1883 i 1885 roku dwóch tomów dzieła *Znaleziska z okręgu miasta i powiatu Gubin (Die prähistorischen Altertümer des Stadt- und Landkreises Guben)*¹⁰. Kolejne tomy tej pracy ukazywały się sukcesywnie w 1886 i 1889 roku, a tom V, będący jej ukoronowaniem, w 1892 roku.

Hugo Jentsch był prekursorem i przez długi czas jedynym badaczem starożytności na tym terenie. Szybko jednak, wobec wzrostu zainteresowania pradziejami Dolnych Łużyc, pojawili się nowi badacze tej problematyki. Należał do nich m.in. Franz Weineck (ur. 3 maja 1839 r., zm. 3 lutego 1921 r.), dyrektor szkoły realnej, wykładowca na uniwersytecie w Jenie, wsławiony

⁵ K. G a n d e r, *Geschichte der Stadt Guben*, Guben 1925, s. 673-674.

⁶ M. in. H. J e n t s c h, *Prähistorische Funde aus der Niederlausitz und einigen anderen Orten der Riegerungs- Bezirk Frankfurt O.*, „Zeitschrift für Ethnologie, Verhandlungen der Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte” (dalej ZfE Verh.) 1876, t. 8, s. 312-321; i d e m, *Vorlavische und slavische Funde aus dem Gubener Kreise*, ZfE Verh., t. 22, 1890, s. 355-360.

⁷ I d e m, *Prähistorisches aus der Niederlausitz*, ZfE Verh. 1887, t. 19, s. 289-293.

⁸ M. in. i d e m, *Das heilige Land bei Niemitzsch, Kr. Guben*, „Neues Lausitzisches Magazin” 1878, t. 54, s. 367.

⁹ Badania w Coschen były kontynuowane w 1904 r. przez K. Gandera. K. G a n d e r, *Neue Funde von Coschen, Kr. Guben*, „Niederlausitzer Mitteilungen, Zeitschrift der Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Altertumskunde” (dalej „Niederlausitzer Mitteilungen”) 1904, nr 8, s. 78-87.

¹⁰ J. F i l i p, *op. cit.*, s. 556-557.

pracami wykopaliskowymi w Cottbus¹¹, oraz Robert Behla (ur. 2 czerwca 1850 roku w Luckau, zm. 22 stycznia 1921 r. w Berlinie) — lekarz powiatowy w Luckau, później w Poczdamie i Stralsundzie, od 1909 roku kierownik wydziału medycyny pruskiego urzędu statystycznego w Berlinie, wstawiony w środowisku pracą o cmentarzyskach popielnicowych wydaną w 1882 roku w Luckau¹². To właśnie ci dwaj badacze wobec stałego wzrostu zainteresowania prahistorią Dolnych Łużyc przy współudziale Jentscha zakładają 3 czerwca 1884 roku w Calau Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Altertumskunde (Dolnołużyckie Towarzystwo Antropologii i Prahistorii). Pierwszym prezesem został dr Siehe, Jentsch jego zastępcą, a lekarz okręgowy Mehla drugim zastępcą. Wydawcą biuletynu towarzystwa „Niederlausitzer Mitteilungen” został dr Weineck, który równocześnie pełnił funkcję sekretarza.

Na zebraniu założycielskim uchwalono statut oraz cele, dla których towarzystwo zostało powołane. Wynikała z nich chęć z jednej strony pomnażania źródeł do poznania pradziejów i historii Dolnych Łużyc, z drugiej zaś dokumentowania kultury ludowej zamieszkującej ten obszar ludności wiejskiej, przede wszystkim słowiańskiej. Realizować to miano poprzez wydawanie biuletynu i coroczne walne zgromadzenia członków połączone z wykładami. Planowano też powołanie placówki gromadzącej pozyskane zabytki. Towarzystwo miało się utrzymywać ze składek członkowskich, choć za poparciem Virchowa otrzymało także dotację z Berlina. Wydaje się, że u podstaw jej otrzymania leżała nadzieja naukowych kół berlińskich, że towarzystwo będzie propagować tezę o pragermańskiej przeszłości Dolnych Łużyc.

W 1885 roku wydano w Lübben pierwszy numer „Niederlausitzer Mitteilungen”¹³. Początkowo poświęcony wyłącznie archeologii i antropologii kulturowej, biuletyn zostaje szybko wzbogacony o tematy z zakresu etnografii (m. in. zbieranie legend, podań i obyczajów łużyckich), a od 1890 roku także o tematy historyczne.

Już od samego początku działalności towarzystwa dużą wagę przywiązywano do gromadzenia materialnych zabytków związanych z przeszłością Dolnych Łużyc, w związku z projektowanym utworzeniem muzeum. Stąd też wykupy znalezisk z rąk prywatnych, m.in. zakup srebrnego znaleziska z Ragowa.

W 1886 roku odbyło się w Cottbus pierwsze walne zebranie członków Towarzystwa. Brał w nim udział również R. Virchow, który został wówczas

¹¹ *Ibidem*, s. 1623.

¹² „Niederlausitzer Mitteilungen” 1919-1921 (1922), nr 15, cz 2.

¹³ Następny numer biuletynu obejmował lata 1885-1890 i wydany został w Lübben; drugi lata 1891-1892 i do końca istnienia towarzystwa wydawany był w Gubinie; 3/1893-1894; 4/1895-1896; 5/1897-1898; 6/1898-1901; 7/ 1903; 8/1904; 9/1904-1906; 10/1906-1909; 11/1909-1911; 12/1911-1913; 13/1913-1917; 14/1917-1919; 15/1919-1921; 16/1921-1924; 17/1924-1926; 18/1926-1928; 19/1928-1930; 20/1930-1932; 21/1933; 22/1934; 23/1935; 24/1936; 25/1937; 26/1938; 27/1939; 28/1940; 29/1941.

członkiem honorowym¹⁴. Jego kontakty z towarzystwem nie ograniczały się do symbolicznego członkostwa. Uczestniczył on także w badaniach archeologicznych na terenie Dolnych Łużyc, z których spostrzeżenia zawarł w jednym z artykułów w „Zeitschrift für Ethnologie”¹⁵. Oprócz części poświęconej sprawom organizacyjnym odbyła się także część edukacyjna. Co prawda z planowanych siedmiu wykładów odbyły się tylko cztery, ale w czasie wykładu Jentscha, mówiącego o znaleziskach z epoki żelaza na Dolnych Łużycach, sala była zapełniona do ostatniego miejsca. Jego sława jako wybitnego naukowca rosła z roku na rok. W czasie nowych wyborów w 1890 roku — po rezygnacji z wydawania gazety przez Weinecka — jego obowiązki przejął Jentsch, a w 1892 roku na walnym zjeździe towarzystwa w Neuzelle w podzięcie za znakomitą pracę wybrany został prezesem¹⁶.

Działalność towarzystwa pod przewodnictwem H. Jentscha doprowadziła do dynamicznego i stałego wzrostu liczby badanych stanowisk, a co za tym idzie, również zabytków gromadzonych przez gimnazjum gubińskie. Wspólne działanie członków towarzystwa i władz szkolnych, a równocześnie zaangażowanie burmistrza Bollmana, doprowadziły do utworzenia i otwarcia (1899 r.) muzeum w budynku miejskim w Gubinie. Dyrektorem tej placówki został H. Jentsch. Jako dyrektor muzeum pozyskiwał on nowe zabytki, a także organizował wystawy.

Rozwijała się także jego działalność naukowa. W 1885 roku jako pierwszy opracował zbiór grzechotek znalezionych na Dolnych Łużycach, znajdując wiele analogii wśród grzechotek pochodzących ze Śląska i Saksonii. W 1896 roku odkrycie cmentarzyska w Sadersdorf stało się okazją do przedstawienia wszystkich znalezisk z okresu lateńskiego i wpływów rzymskich z terenu Dolnych Łużyc¹⁷. Podobnie w 1899 roku na kanwie odkrycia grobu kultury ceramiki sznurowej w Strogowie Jentsch opracował wszystkie stanowiska (w tym szereg badanych przez członków towarzystwa) związane ze społecznościami rolniczymi epoki neolitu¹⁸. Były to pierwsze prace tego typu, które pomimo upływu lat i zmiany spojrzenia na problemy badawcze stanowią nadal ważne dzieło, sumujące dokonania badaczy w tej dziedzinie.

Od samego początku działalności naukowej Jentscha jego dużym zainteresowaniem cieszyły się grodziska i osady obronne. To właśnie dzięki jego

¹⁴ H. J e n t s c h, *Rudolf Virchow und die Niederlausitz*, „Niederlausitzer Mitteilungen” 1906, nr 9, s. 416-423.

¹⁵ R. V i r c h o w, *Archeologische Reise in der Niederlausitz*, ZfE Verh. 1886, t. 18, s. 566-583.

¹⁶ „Niederlausitzer Mitteilungen” 1917, nr 13, s. 35.

¹⁷ H. J e n t s c h, *Das Gräberfeld bei Sadersdorf, Kr. Guben und andere Niederlausitzer Fundstellen der La Tene- und der provincialrömischen Zeit*, „Niederlausitzer Mitteilungen” 1896, nr 4, s. 1-142.

¹⁸ I d e m, *Das neolithische Grab bei Strega, Kr. Guben und die übrigen steinzeitlichen Funde der Niederlausitz*, „Niederlausitzer Mitteilungen” 1898, 6, s. 51-86.

badaniom ustalono lokalizację grodzisk w Gubinie, Coschen, Wellnitz, Dattyniu, Nowińcu oraz wielu innych.

Towarzystwo na przełomie XIX i XX wieku nieprzerwanie realizuje założone cele, ale w związku z przejściem prezesury przez Jentscha główny nacisk kładziono na archeologię. Mimo to znaczna część członków realizowała swoje zainteresowania w zakresie historii i etnografii. Stąd bierze się różnorodność tematów poruszanych przez członków towarzystwa w „Niederlausitzer Mitteilungen”. Także zainteresowania Jentscha wykraczały poza archeologię. Pod koniec życia, nie mogąc już aktywnie brać udziału w wykopaliskach, zajął się on historią Gubina i okolic¹⁹. Badania te zaowocowały wydaniem w 1925 roku przez K. Gandera *Historii miasta Gubina*.

W czasie prezesury Jentscha obserwuje się stały, nieprzerwany napływ członków rekrutujących się także spośród ludzi zupełnie z historią niezwiązanych: kupców, dyrektorów fabryk, piekarzy, żołnierzy, pastorów itp. Może to świadczyć o dużym oddziaływaniu edukacyjnym na społeczność lokalną; nauczyciele stanowili jednak zawsze większość członków towarzystwa. To wstępowanie do towarzystwa historycznych laików mogło być związane z prestiżem, jakim cieszyło się ono nie tylko w Gubinie, ale także na całych Dolnych Łużycach. W 1896 roku liczba członków wynosiła 388 (384)²⁰, by w 1903 roku sięgnąć 432 (428)²¹, a w 1906-477 (478), z czego najwięcej wywodziło się z Gubina²². Duża liczba członków rekrutowała się także spoza Dolnych Łużyc (Berlin, Drezno, Monachium, Magdeburg), w tym również z dużych ośrodków akademickich, co świadczy o poważaniu towarzystwa przez niemieckie środowisko naukowe.

Dzięki bliskiej przyjaźni Jentscha z profesorem Fenerabendem towarzystwo gubińskie stale współpracowało z Oberlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte ze Zgorzelca. Wielu członków należało do powstałego w 1888 roku Der Sorauer Geschichtsverein (Verein für die Heimatkunde des Kr. Sorau) (Żarskie Zrzeszenie Historyków)²³, a także utrzymywało ożywione kontakty z uniwersytetem berlińskim (m. in. z jego rektorem W. Hoppe).

Jentsch w trakcie działalności w towarzystwie doczekał się swoich następców; byli nimi m. in. K. Gander — nauczyciel w Gubinie, W. Lippert

¹⁹ M. in. i d e m, *Aus der Geschichte des Gubener Lyceums um die Mitte des 18. Jahrhunderts*, „Niederlausitzer Mitteilungen” 1909-1911, nr 11, s. 258-269; i d e m, *Zur Geschichte der Kirchschule in Guben während des letzten vorreformatorischen Jahrhunderts*, „Niederlausitzer Mitteilungen” 1909-1911, nr 11, s. 283-288.

²⁰ „Niederlausitzer Mitteilungen” 1896, nr 4, s. 480- 493. Biuletyn podaje liczbę, która nie zawsze jest równa sumie członków w poszczególnych okręgach. W nawiasie podano rzeczywistą liczbę członków.

²¹ „Niederlausitzer Mitteilungen” 1903, nr 7, s. 399- 412.

²² „Niederlausitzer Mitteilungen” 1906, nr 9, s. 480- 491.

²³ T. J a w o r s k i, *Żary z dziejach pogranicza śląsko-łużyckiego*, Żary 1993, s. 163.

z archiwum w Dreźnie, P. Messow — nauczyciel w Gubinie oraz R. Lehmann. W miarę upływu czasu przejmowali część obowiązków prezesa.

W czasie otwartego dla publiczności walnego zgromadzenia członków towarzystwa w 1909 roku obchodzono uroczystie jego 25-lecie istnienia. Po południu odbyły się prace wykopaliskowe w Kerkwitz, wieczór uświetnił wykład prof. Fenerabenda ze Zgorzelca poświęcony kulturom epoki brązu²⁴. Na jubileuszu obecni byli członkowie zrzeszeń naukowych z całych Niemiec, którzy w swych wystąpieniach podkreślali zasługi Jentscha dla rozwoju nauki niemieckiej.

W roku następnym 19 września Jentsch obchodził 70-lecie urodzin, a jednocześnie 42 lata pracy w szkolnictwie. W czasie hucznych uroczystości wyraził nadzieję, że znajdą się środki na nowy gmach muzeum w Gubinie. W roku 1913, kiedy przechodził na emeryturę, dzięki wpłacie 50 tys. marek przez A. Wolfa (właściciela fabryki) otwarto nowy budynek muzeum, a plac przed nim otrzymał imię Jentscha²⁵. 29 maja 1916 roku wieloletni prezes towarzystwa miał udar mózgu i zmarł w Gubinie mając 76 lat.

Hugo Jentsch swoimi badaniami położył podwaliny dla rozwoju niemieckiej archeologii na Dolnych Łużycach. Funkcjonujące pod jego prezesurą towarzystwo gubińskie przeżywało wielki rozkwit, przyczyniając się do upowszechniania wiedzy o przeszłości Dolnych Łużyc i wzrostu świadomości lokalnej tego regionu. Działo się tak także dzięki funkcjonowaniu muzeum w Gubinie, które powołane zostało dzięki osobistemu zaangażowaniu Jentscha. Największe laury należą mu się jednak za to, że nie pozwolił uczynić z towarzystwa instrumentu germanizacji, zachowując duży obiektywizm w przedstawianiu przeszłości Dolnych Łużyc. Jego badania służą nadal jako źródło do poznania prahistorii tej „małej ojczyzny”.

Wykaz publikacji Hugo Jentscha

1876

- Prähistorische Funde aus der Niederlausitz und einigen anderen Orten der Riegerungs-Bezirk Frankfurt O. ZfE Verh. t. 8, s. 312-321.

1877

- Nachtrag zu dem Verzeichnisse prähistorischer Funde aus der Niederlausitz, ZfE Verh. t. 9, s. 273-278, 297.

1878

- Das heilige Land bei Niemitzsch, Kr. Guben, „Neues Lausitzisches Magazin” t. 54, s. 367.

1879

- Prähistorische Funde von Guben, ZfE Verh. t. 11, 369-370.

²⁴ K. G a n d e r, *Geschichte...* s. 434.

²⁵ *Ibidem*, s. 450-451.

- Reichersdorfer Urnenfeld, ZfE Verh. t. 11, s. 194-196.

1880

- Römische Münzfunde aus der Niederlausitz, ZfE Verh. t. 12, s. 132.

1881

- Funde aus der Gegend von Guben, ZfE Verh. t. 13, s. 179-180.
- Funde von Strega, ZfE Verh. t. 13, s. 255-256.
- Schädel von Guben und Nachrichten über lausitzer Altertümer, ZfE Verh. t. 13, s. 90-91.
- Wendentöpfe bei Amtitz, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 13, s. 181-182.
- Vorgeschichtliche Funde aus der Umgegend von Guben, ZfE Verh. t. 13, s. 339-341.

1882

- Eine Bronzefibel und eine Urne von Starzeddel und eine mit Sonnen (Kreisen) verzierte Hirsch-hornzacke aus dem Bett der Unterneisse bei Guben, ZfE Verh. t. 14, s. 193-194.
- Neue prähistorische Alterthümer aus dem Gubener Kreise, namentlich aus dessen Burgwällen, ZfE Verh. t. 14, s. 355-367.
- Prähistorisches aus der Umgegend von Guben, ZfE Verh. t. 14, s. 112-129.
- Urnenfelder Jessnitz und Starzeddel, ZfE Verh. t. 14, s. 128-131.
- Vorgeschichtliche Altertümer namentlich Eisenfunde aus dem Gubener Kreise, ZfE Verh. t. 14, s. 413.

1883

- Alte Ansiedlungen bei Schlagsdorf (Kr. Guben). Funde aus der La Tene Periode und Flurnamen, ZfE Verh. t. 15, s. 343-346.
- Die prähistorischen Altertümer aus dem Stadt- und Landkreise Guben, t. 1, Guben.
- Vorgeschichtliches aus dem Kreise Guben, ZfE Verh. t. 15, s. 48-54.

1884

- Den Werderthörschen Burgwall zu Guben, ZfE Verh. t. 16, s. 436-439.
- Grabfunde bei Nieder Jehser, Datten und Zauchel, ZfE Verh. t. 16, s. 190-191.
- Gubener Altertümer, ZfE Verh. t. 16, s. 52.
- Prähistorische Wohnstätten bei Buderose Kreis Guben, ZfE Verh. t. 16, s. 311-316.
- Prähistorische Wohnstätten auf der Gubener Feldmark, ZfE Verh. t. 16, s. 499.

1885

- Die prähistorischen Altertümer aus dem Stadt- und Landkreise Guben, t. 2, Guben.
- Eine verzierte Eisenpange mit Schieber von Guben SW, einen Bronzetorques aus dem Krossener Kreise und Freibäume, ZfE Verh. t. 17, s. 81.
- Einzelne Funde aus den Gräberfeldern bei Guben und spätere Nachklänge älterer Gefassformen, ZfE Verh. t. 17, s. 330-331.
- Gräberfeld bei der Chöne unfern Guben, ZfE Verh. t. 17, s. 235-237.
- Prähistorischer Gefätsdeckel aus Neuendorf bei Lübben, verziertes Beigefäss und slavische Leichurne von Wirchenblatt, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 17, s. 149-151.
- Rundwall auf der Lubst- Hutung bei Guben, ZfE Verh. t. 17, s. 147-149.
- Verziertes Beigfäss und slavische Leichurne von Wirchenblatt, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 17, s. 149-151.

1886

- Altertümer aus dem Kreise Guben, ZfE Verh. t. 18, s. 386-389.
- Altertümer aus den Provinzen Sachsen und Brandenburg, ZfE Verh., t. 18, s. 564-568.
- Das heilige Land bei Niemitzsch, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 18, s. 583-595.
- Den Rundwall bei Stargardt, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 18, s. 196-199.

- Die sogenannten La Tene – Funde aus der Niederlausitz, ZfE Verh. t. 18, s. 597.
- Slavische skeletgräber bei Haaso Kreis Guben, ZfE Verh. t. 18, s. 596-597.
- Die prähistorischen Altertümer aus dem Stadt- und Landkreise Guben, t.3, Guben.
- Prähistorische Tongefässe aus der Neisse- Bober- und Odergegend, ZfE Verh. t. 18, s. 653-658.

1887

- Gefässformen des Lausitzer Typus und Einzelheiten aus dem heiligen Land bei Niemitzsch, ZfE Verh. t. 19, s. 507-508.
- Hügelgräber aus späterer Zeit bei Horno. Kr. Guben, ZfE Verh. t. 19, s. 404-406.
- Lausitzer Funde, ZfE Verh. t. 19, s. 351.
- Niederlausitzer Gräberfunde, ZfE Verh. t. 19, 461-465.
- Prähistorisches aus der Niederlausitz, ZfE Verh. t. 19, s. 289-293.

1888

- Der La Tene Fund von Giessmannsdorf (Kreis Luckau), ZfE Verh. t. 20, s. 123.
- Eisenfunde von Rampitz, Kr. Weststernberg, ZfE Verh. t. 20, s. 54.
- Eisenfunde aus Sachsen und der Lausitz, ZfE Verh. t. 20, s. 55.
- Funde in den Kreisen Guben und West-Sternberg, II Provinzialrömische Funde von Liebesitz, Kreis Guben, ZfE Verh. t. 20, s. 435-436.

1889

- Die prähistorischen Altertümer aus dem Stadt- und Landkreise Guben. t. 4, Guben.
- Gräberfunde aus der Zeit des spätern provinzialrömischen Einflusses bei Reichersdorf, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 21, s. 343-352.
- La Tene Funde von Haaso, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 21, s. 225.
- Provinzialrömische und andere vorgeschichtliche Funde in der Niederlausitz, ZfE Verh. t. 21, s. 659-663.
- Vorgeschichtliche Funde aus der Provinz Sachsen und Brandenburg, ZfE Verh. t. 21, s. 223-225.

1890

- Der Rundwall bei Stargardt im Gubener Kreise, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1890, nr 1, s. 18-23, 37-46, 79-80.
- Rundwall bei Grossbreesen, Kreis Guben, „Nachrichten über deutsche Altertümer“, t. 1, s. 51.
- Vorslavische und slavische Funde aus dem Gubener Kreise, ZfE Verh. t. 22, s. 355- 360.

1892

- Vorgeschichtliche Altertümer aus dem Stadt- und Landkreise Guben, t. 5, Guben.
- Wohnungreste aus der Zeit der Niederlausitzer Gräberfelder in Gubener Stadtgebiete, „Nachrichten über deutsche Altertumsfunde“, t. 1, s. 49-51.

1893

- Das Gräberfeld bei Ossig, Kr. Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1892, nr 2, s. 387-400.
- Die Thongfässe der Niederlausitzer Gräberfelder. Versuch einer zeitlicher Gruppierung, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1892, nr 2, s. 1-26.
- Niederlausitzer Bronzefunde, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1892, nr 2, s. 385-387.
- Verzeichnis Niederlausitzer Urnenfelder, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1892, nr 2, s. 305-307, 449-450.
- Vorgeschichtliche Funde aus Niederlausitz, ZfE Verh. t. 25, s. 564-567.

1894

- Aus den Gräberfeldern bei Reichsdorf Kr. Guben- Provinzialrömische Funde bei der Taubstummenanstalt zu Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1894, nr 3, s. 315-319.
- Bronzedeptofunde von Krieschow und Urnen von Wiesendorf Kr. Cottbus, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1894, nr 3, s. 308-310.
- Der Gold und Bronzedeptofund von Shlorv Kr. Cottbus, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1894, nr 3, s. 304-308.
- Funde aus Rundwällen der Niederlausitz namentlich aus der alten Schanze bei Stargardt, Kr. Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen, 1893-1894, nr 3, s. 1-15, 21.
- Neue Funde aus dem slavischen Rundwall bei Stargardt, Kr. Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1893-1894, nr 3, s. 319-322.
- Niederlausitzer Bronzenfunde und Thongefäße aus vorslavischen Gräbern, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1894, nr 3, s. 29-35.
- Römischen Münzen aus der Niederlausitz, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1894, nr 3, s. 185-207.
- Verzeichniz vorgeschichtlicher Funde aus dem Kreise Spremberg, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1894, nr 3, s. 133-137.
- Vorslavisches Gervebe aus dem Gräberfelde an der Chöne bei Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1894, nr 3, s. 311-314.

1895

- Die prähistorischen Altertümer aus dem Stadt- und Landkreise Guben, t. 5, Guben.

1896

- Das Gräberfeld bei Sadersdorf im Kreise Guben und die jüngste Germanzeit der Niederlausitz, Guben.
- Das Werderthor zu Guben. Nach alten Zeichnungen, Bodenfunden und mündlicher Neberlieferung, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1896, nr 4, s. 410-415.
- Dreifächeriges Gefäß und Töpfe mit Durchborungs-Verzierungen, sorvie gleichzeitige Funde ebendaher, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1896, nr 4, s. 361-366.
- Feuerstahl mit Feuerstein nebst anderen provinzial-römischen Funden aus den beiden Gubener Kreisen, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1896, nr 4, s. 357-361.
- Gräberfeld bei Sadersdorf, kr. Guben und andere Niederlausitzer Fundstellen der La Tene- und der provinzialrömischen Zeit, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1896, nr 4, s. 1-142.
- Kleine Fensterurne von Sadersdorf, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 28, s. 240.
- Vorgeschichtliche Funde aus den Gubener Kreise, IV Sadersdorfer Funde aus der jüngeren La Tene - Zeit, „Nachrichten über deutsche Altertmsfunde“, t. 4, s. 5-6.

1897

- Skarabäen – Gemme vom Sadersdorf, Kr. Guben, ZfE Verh. t. 28, s. 240.

1898

- Das Rechnungsbuch der Stadt Guben auf das Jahr 1556-7, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1898, nr 5, s. 276-330.
- Niederwendisches aus dem Anfang und der Mitte des vorigen Jahrhunderts, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1898, nr 5, s. 68-73.
- Vorslavische Wohnreste in der Sprucke Kr. Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1898, nr 55, s. 116-117.

1899

- Das neolithische Grab bei Strega, Kr. Guben und die übrigen steinzeitlichen Funde der Niederlausitz, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1898, nr 6, s. 51-86.

1900

- Die Steinzeit der Niederlausitz, Guben.

1902

- Steinerne Bronze- Gussform von Horno, Kreis Guben, ZfE Verh. t. 34, s. 259-261.

1903

- Aus der Gräberfeldern bei Aurith und Cunitz, kr. Weststernberg, "Niederlausitzer Mitteilungen" 1903, nr 7, s. 276-278.
- Aus der Zeit des Lausitzer Typus nebst einigen älteren und jüngeren Funden aus der Niederlausitz und angrenzender Gebieten, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1903, nr 7, s. 1-78.
- Der Hebergang des Gubener Erbgerichts von den Francken und Kohlo an die Stadtgemeinde und andere Beiträge zur Geschichte der Rechtspflege in Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1903, nr 7, s. 299-325.
- Schlesische Anklänge an Lausitzer Funde, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1903, nr 7, s. 288-290.

1904

- Der Bürgerausstand zu Guben und das Ortsstatut v. J. 1604, "Niederlausitzer Mitteilungen" 1904, nr 8, s. 115-138.
- Vorgeschichtliche Goldspirale und andere Grabfunde von Küppern, Kr. Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1904, nr 8, s. 302-309.

1906

- Kirchliche Statistik Veränderungen des Bevölkerungsstandes zu Guben im 17. Jahrhundert, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1906, nr 9, s. 423-430.
- Rudolf Virchow und die Niederlausitz, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1906, nr 9, s. 419.

1907

- Die Abfassungszeit und die erste Veröffentlichung der geistlichen Lieder Johann Francks v. Guben, „Niederlausitzer Mitteilungen“, 1907, nr 10, s. 51-61.
- Die Gubener Kirchenordnung v. J. 1632 und ihre Umgestaltung durch das Konsistorium der Niederlausitz, "Niederlausitzer Mitteilungen", 1907, nr 10, s. 240-259.

1909

- Aus der Geschichte des Gubener Lyceums um die Mitte des 18. Jahrhunderts, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1909-1911, nr 11, s. 258-269.
- Zur Geschichte der Kirchsule in Guben während des letzten vorreformatorischen Jahrhunderts, „Niederlausitzer Mitteilungen“ 1909-1911, nr 11, s. 283- 288.